

Atspausdinta iš e-seimas.lrs.lt

**LIETUVOS RESPUBLIKOS  
ŽEMĖS GELMIŲ  
ĮSTATYMAS**

1995 m. liepos 5 d. Nr. I-1034  
Vilnius

**I SKIRSNIS.  
BENDROSIOS NUOSTATOS**

**1 straipsnis. Žemės gelmių įstatymo paskirtis**

Šis įstatymas nustato pagrindines Lietuvos Respublikos valstybės institucijų bei fizinių ir juridinių asmenų teises ir pareigas tiriant, naudojant ir saugant Lietuvos Respublikos sausumos, jos kontinentinio šelfo ir ekonominės zonos Baltijos jūroje žemės gelmes, pradedant podirvio uolienu paviršiumi sausumoje ir dugno nuosėdų paviršiumi sausumos vandenyse ir jūroje.

**2 straipsnis. Žemės gelmių nuosavybė**

Žemės gelmės yra išimtinė valstybės nuosavybė. Žemės gelmių išteklių naudojimo pagrindas yra naudojimosi teisė, kurią šio įstatymo ir kitų įstatymų nustatyta tvarka Lietuvos Respublikos juridiniams ir fiziniams asmenims gali suteikti Lietuvos Respublikos Vyriausybė ar jos įgaliota valstybės institucija, o užsienio juridiniams ir fiziniams asmenims – Lietuvos Respublikos Vyriausybė. Veiksmai, tiesiogiai ar netiesiogiai pažeidžiantys valstybinės žemės gelmių nuosavybės teisę, draudžiami.

**3 straipsnis. Pagrindinės sąvokos**

Šiame įstatyme vartojamos pagrindinės sąvokos:

**žemės gelmių ištekliai** – gamtos išteklių dalis, apimanti žemės gelmių sandaros ir sudėties elementus – kietus kūnus, skysčius, dujas ar energetinius laukus, kuriuos žmogus gali naudoti ir kurių kiekis ar kokybė dėl to keičiasi;

**naudingosios iškasenos** – gamtinės mineralinės medžiagos, esančios žemės gelmėse, kurias galima naudoti materialinėje gamyboje ar kitoms reikmėms:

nemetalinės naudingosios iškasenos;

metalų rūdos;

vertingieji mineralai;

angliavandeniliai;

**požeminis vanduo** – žemės gelmėse natūraliai susikaupęs ar dirbtinai infiltruotas vanduo, kurio rūšys pagal naudojimą yra:

**geriamasis gėlas** – vanduo, kuris atitinka Lietuvos Respublikos geriamojo vandens standartą arba kuris tinka šitokio vandens paruošimui;

**mineralinis** – vanduo, Sveikatos apsaugos ministerijos pripažintas tinkamu naudoti gydymui ir profilaktikai;

**pramoninis** – sūrymai ir mineralizuoti vandenys, iš kurių įmanoma ir yra ekonomiškai gauti cheminius elementus ar jų junginius;

**gamybinis** – vanduo, nepriskirtas aukščiau išvardytoms rūšims ir tinkamas naudoti pramonėje, žemės ūky, gyvulininkystės, žuvininkystės ar kitoms reikmėms;

**žemės gelmių šiluminė energija** – tai šiluminė energija, natūraliai susikaupusi ar dirbtinai sukaupta žemės gelmėse, uolienose, vandenyje ar dujose;

**žemės gelmių išteklių telkinys** – sutartinėse ribose esančios naudingosios iškasenos, požeminis vanduo ar žemės gelmių šiluminė energija, kurių kiekis ir kokybė yra ištirti ir kurių išgavimas laikantis nustatytų aplinkos apsaugos reikalavimų yra ar gali būti ateityje ekonomiškai naudingas;

**žemės gelmių ertmės:**

natūralios ertmės uolienose ir jų sluoksniuose;

dirbtinės ertmės, susidariusios išgaunant naudingąsias iškasenas arba specialiai įrengtos;

žemės gelmių vertingosios savybės – žemės gelmių sudėties, sandaros ir čia vykstančių procesų ypatybės, kurios yra natūralios ar antropogeninės ekosistemos elementai ir veikia žmogaus gyvenimo ir ūkinės veiklos sąlygas;

žemės gelmių naudojimas;

žemės gelmių tyrimas;

žemės gelmių išteklių naudojimas;

žemės gelmių ertmių naudojimas;

**žemės gelmių tyrimas (geologinis tyrimas)** – tai veikla, kurios tikslas gauti žinių apie žemės gelmių sandarą, savybes, būklę, čia vykstančius procesus, išteklius, ūkinės veiklos įtaką žemės gelmėms. Darbai, atliekami ruošiant žemės gelmių išteklius bei ertmės naudojimui (eksploatacinių gręžinių gręžimas, geofiziniai tyrimai ir kiti) ir teikiantys žinių apie žemės gelmes, yra laikomi žemės gelmių tyrimais. Žemės gelmių tyrimo rūšys:

**tiesioginis** – tyrimas, kurio metu atliekami darbai daro įtaką aplinkai (kasimas, gręžimas, sprogdinimas, virpesių ir fizinių laukų generavimas, mėginių ėmimas ir kiti);

**distancinis** – tyrimas, nedarantis įtakos aplinkai, bet nustatantis konkrečių žemės gelmių objektų fizines savybes ar sudėtį – instrumentinis geofizinių laukų ir spinduliavimo matavimas, aerofotogeologinis tyrimas ir kiti;

**netiesioginis** – moksliniai apibendrinimai ir kiti tyrimai, nedarantys įtakos aplinkai ir nesusiję su konkrečių žemės gelmių objektų fizinių savybių ar sudėties nustatymu;

**žemės gelmių išteklių ir ertmių naudojimas** – tai naudingųjų iškasenų, požeminio vandens paėmimas, žemės gelmių šiluminės energijos, natūralių ir dirbtinių žemės gelmių ertmių naudojimas (išskyrus kasimą statyboms, upių ir uostų farvaterio gilinimą).

Žemės gelmių ertmių naudojimui laikomas ir uolienų filtracinių savybių naudojimas žemės gelmėse;

**duomenys apie žemės gelmes (geologiniai duomenys)** – tai visi duomenys, gauti naudojant žemės gelmes – gręžinių karnas, mėginiai, fosilijos, uolienų, mineralų rinkiniai, jų fizinių, cheminių ir kitokių savybių tyrimų ir jų apibendrinimo rezultatai;

**žemės gelmių apsauga** – veiksmai ir priemonės, kurių tikslas apsaugoti žemės gelmių vertingąsias savybes nuo fizinio, cheminio, biologinio ar kitokio neigiamo poveikio, atsirandančio dėl gamtinių procesų ar žmogaus veiklos, bei tų savybių visiškas ar dalinis atkūrimas, taip pat žemės gelmių išteklių racionalus naudojimas.

## II SKIRSNIS.

### ŽEMĖS GELMIŲ NAUDOJIMO, APSAUGOS IR KONTROLĖS VALSTYBINIS VALDYMAS

#### 4 straipsnis. Bendra Lietuvos Respublikos Vyriausybės kompetencija

1. Žemės gelmių tyrimą, jų išteklių naudojimą ir apsaugą organizuoja ir reguliuoja Lietuvos Respublikos Vyriausybė šio įstatymo, kitų Lietuvos Respublikos įstatymų nustatyta tvarka tiesiogiai

arba per ministerijas, kitas Vyriausybės įstaigas bei apskričių valdytojus.

2. Visos šio įstatymo numatytos valstybinio reguliavimo funkcijos turi būti numatytos ministerijų, Vyriausybės įstaigų ir apskričių valdytojų administracijų nuostatuose.

3. Lietuvos Respublikos Vyriausybės aprobuotas žemės gelmių išteklių naudojimo programos tvirtina Lietuvos Respublikos Seimas.

### **5 straipsnis. Specialių valstybės institucijų kompetencija**

1. Specialios valstybės institucijos žemės gelmių apsaugai ir naudojimui reguliuoti yra Aplinkos apsaugos ministerija ir Lietuvos geologijos tarnyba.

2. Aplinkos apsaugos ministerija įgyvendina valstybės strategiją dėl žemės gelmių apsaugos ir naudojimo, atlieka valstybinę žemės gelmių išteklių naudojimo ir apsaugos kontrolę, pagal savo kompetenciją nustato gamtos išteklių naudojimo limitus ir sąlygas, reglamentuoja ir kontroliuoja žemės gelmių išteklių apskaitą, atlieka kitas Aplinkos apsaugos įstatymo ir kitų įstatymų bei Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimų pavestas funkcijas.

3. Lietuvos geologijos tarnyba organizuoja ir atlieka valstybinius geologinius tyrimus, reguliuoja žemės gelmių naudojimą ir apsaugą, kontroliuoja tiesioginius ir distancinius žemės gelmių tyrimus, formuoja ir valdo valstybinę geologijos informacijos sistemą, atlieka kitas Lietuvos Respublikos įstatymų ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimų pavestas funkcijas.

### **6 straipsnis. Apskrities valdytojo ir savivaldos institucijų kompetencija**

1. Apskrities valdytojas sprendžia klausimus, susijusius su žemės, reikalingos žemės gelmių naudojimui, paėmimu, suteikimu naudotis ir nuoma, Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyta tvarka ir pagal savo kompetenciją, nustatytą Lietuvos Respublikos įstatymų bei Vyriausybės, reguliuoja žemės gelmių naudojimą.

2. Savivaldos institucijos pagal savo kompetenciją, nustatytą Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo, reguliuoja žemės gelmių naudojimą ir apsaugą.

## **III SKIRSNIS. ŽEMĖS GELMIŲ TYRIMAS**

### **7 straipsnis. Leidimai užsiimti žemės gelmių tyrimu**

1. Tiesioginius ir distancinius žemės gelmių tyrimus gali atlikti fiziniai ir juridiniai asmenys, turintys leidimą užsiimti šios rūšies ūkine veikla.

2. Leidimus užsiimti tiesioginiais ir distanciniais žemės gelmių tyrimais Lietuvos Respublikos ir užsienio juridiniams ir fiziniams asmenims išduoda Lietuvos geologijos tarnyba Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyta tvarka.

### **8 straipsnis. Žemės gelmių tyrimų registravimas**

1. Visų rūšių žemės gelmių tyrimai turi būti registruojami Lietuvos geologijos tarnyboje jos nustatyta tvarka, išskyrus netiesioginius tyrimus, atliekamus ne valstybės lėšomis.

2. Apie tiesioginį žemės gelmių tyrimą, prieš jį pradedant, turi būti pranešta savivaldybės valdybai, kurios teritorijoje numatomi tyrimai, ir apskrities valdytojo administracijos Žemėtvarkos ir geodezijos tarnybai. Šie tyrimai turi būti suderinti su žemės savininkais ir naudotojais Lietuvos Respublikos įstatymų ir Vyriausybės nustatyta tvarka.

### **9 straipsnis. Žemės gelmių tyrimo sąlygos**

1. Žemės gelmių tyrimo metu žemės gelmių išteklius galima naudoti tik būtinais atvejais, kiekiais ir būdais, numatytais darbų projekte.

2. Lietuvos geologijos tarnyba gali nurodyti žemės gelmių tyrimų vykdytoji atlikti papildomus su jo darbais susijusius tyrimus. Papildomų darbų išlaidos bei dėl to susidarę nuostoliai atlyginami.

3. Gręžiniai, išgręžti atliekant žemės gelmių tyrimą, baigus darbus turi būti perduodami Lietuvos geologijos tarnybai, jei ji to pareikalauja. Naudotojui už gręžinyje paliekamą įrangą, jeigu darbų projekte buvo numatyta ją iš gręžinio paimti, atlyginama.

4. Gręžiniai, išgręžti atliekant žemės gelmių tyrimą, baigus darbus gali būti perduodami fiziniams ir juridiniams asmenims, suderinus su Aplinkos apsaugos ministerija ir Lietuvos geologijos tarnyba, kompensuojant naudotojui už gręžinyje paliekamą įrangą, jeigu darbų projekte buvo numatyta ją iš gręžinio paimti.

#### **10 straipsnis. Leidimo atlikti žemės gelmių tyrimą atšaukimas**

1. Leidimą atlikti žemės gelmių tyrimą gali atšaukti Lietuvos geologijos tarnyba savo nuožiūra arba leidimą turinčio asmens, darbus kontroliuojančios kitos valstybinės institucijos reikalavimu, jei šie darbai buvo atliekami:

nesilaikant užregistruoto darbų projekto;

pažeidžiant aplinkos apsaugos reikalavimus;

pažeidžiant kitus šio įstatymo ar kitų norminių aktų nustatytus tokio pobūdžio darbų reikalavimus.

2. Jeigu leidimas atlikti žemės gelmių tyrimą atšaukiamas, jis turi būti grąžintas jį išdavusiai valstybės institucijai.

#### **11 straipsnis. Valstybiniai geologiniai tyrimai**

1. Pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės aprobuotas programas valstybė savo lėšomis atlieka geologinį kartografavimą, valstybinį žemės gelmių monitoringą, žemės gelmių išteklių prognozavimą ir kitus geologinius tyrimus, teikiančius duomenų apie žemės gelmes ir būtinus valstybės valdymui, aplinkos apsaugai, ūkinei veiklai bei kitoms visuomenės reikmėms ar reikalaujamus pagal Lietuvos Respublikos tarptautinius įsipareigojimus.

2. Moksliniai geologiniai tyrimai atliekami šio įstatymo, Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymo bei Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyta tvarka.

### **IV SKIRSNIS.**

#### **ŽEMĖS GELMIŲ IŠTEKLIŲ IR ERTMIŲ NAUDOJIMAS**

#### **12 straipsnis. Žemės gelmių išteklių ir ertmių naudojimo tvarka**

1. Žemės gelmių ištekliai ir ertmės gali būti naudojami tik Lietuvos Respublikos įstatymų ir poįstatyminių aktų nustatyta tvarka.

2. Draudžiama naudoti natūralias žemės gelmių ertmes radioaktyvioms ir toksinėms medžiagoms laidoti ir laikyti.

#### **13 straipsnis. Teisė naudoti žemės gelmių išteklius ir ertmes**

1. Lietuvos Respublikos žemės gelmių išteklius ir ertmes gali naudoti Lietuvos Respublikos bei užsienio fiziniai ir juridiniai asmenys, gavę leidimą, išduotą Lietuvos Respublikos Vyriausybės ar jos įgaliotos valstybinės institucijos, ir sudarę su ja naudojimo sutartį, Lietuvos Respublikos įstatymų ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyta tvarka.

2. Leidimas naudoti žemės gelmių išteklius bei ertmes suteikia jį gavusiam asmeniui išimtinę naudojimosi teisę leidime nurodytoms žemės gelmių išteklių ar ertmių rūšims, nurodytame plote, nustatytam laikotarpiui, naudojimo sutartyje nustatytais sąlygomis.

3. Leidime naudoti žemės gelmių išteklius ir ertmes gali būti numatyti ir žemės gelmių išteklių ar ertmių tyrimai (paieška ir žvalgyba), nurodant šių tyrimų plotą, laiką ir naudojimo sutartyje nustatant jų sąlygas. Šiuo atveju leidimas suteikia naudojimo teisę ir naujai rastiems ar papildomai ištirtiems ištekliams šiame skirsnyje nustatytomis sąlygomis.

Tyrimo darbus (paieška, žvalgyba) pagal leidimą naudoti žemės gelmių išteklius ar ertmes turi atlikti fiziniai ar juridiniai asmenys, turintys leidimą tos rūšies ūkinei veiklai šio įstatymo III skirsnyje nustatyta tvarka.

4. Leidimai naudoti žemės gelmių išteklius ir ertmes, išvardytus 14 straipsnio pirmojoje dalyje, išduodami konkurso būdu.

5. Tame pačiame plote ir tuo pačiu metu pagal leidimą gali būti tiriami ir naudojami ir kitų rūšių žemės gelmių ištekliai bei ertmės, jei tai netrukdo anksčiau gavusių leidimą asmenų veiklai.

6. Žemės savininkas ar naudotojas jam nuosavybės teise priklausančiame, suteiktame naudoti ar nuomojamame žemės sklype savo ūkio reikmėms (ne pardavimui) turi teisę naudoti be leidimo žemės gelmių išteklius Lietuvos Respublikos žemės įstatymo, kitų įstatymų bei Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimų nustatyta tvarka.

#### **14 straipsnis. Leidimų naudoti žemės gelmių išteklius ir ertmes suteikimas**

1. Lietuvos Respublikos Vyriausybė išduoda leidimus:

naudoti angliavandenilių, metalų, vertingųjų mineralų, monomineralinio kvarcinio smėlio telkinius;

naudoti natūralias žemės gelmių ertmes pramonės atliekoms laidoti (išskyrus radioaktyvias ir toksines medžiagas);

įrengti ir naudoti dirbtines žemės gelmių ertmes radioaktyvioms ir toksinėms medžiagoms laikyti;

naudoti natūralias žemės gelmių ertmes naftai, dujoms ar kitoms medžiagoms laikyti.

2. Apskrities valdytojas, suderinęs su Aplinkos apsaugos ministerija, išduoda leidimus naudoti geriamąjį gėlą ir gamybinį požeminį vandenį bei gelmių šilumą Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyta tvarka.

Leidimas naudoti geriamąjį gėlą požeminį vandenį centralizuotam vandens tiekimui miestams gali būti išduodamas tik tų miestų savivaldybėms.

3. Lietuvos geologijos tarnyba, suderinusi su Aplinkos apsaugos ministerija bei apskrities valdytojo administracija, išduoda leidimus naudoti žemės gelmių išteklius ir ertmes, nepaminėtas šio straipsnio pirmojoje ir antrojoje dalyse, Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyta tvarka.

4. Leidimus naudoti žemės gelmių išteklius ir ertmes, jei jų naudojimas gali turėti įtakos kitos valstybės žemės gelmių būklei, išduoda Lietuvos Respublikos Vyriausybė.

5. Visi išduodami leidimai naudoti žemės gelmių išteklius ir ertmes turi būti registruojami Lietuvos geologijos tarnyboje.

6. Apie leidimus naudoti žemės gelmių išteklius ir ertmes juos išduodanti valstybės institucija turi informuoti savivaldybę, apskrities valdytojo administracijos Žemėtvarkos ir geodezijos tarnybą ir visuomenę, prieš joms pradedant leidime numatytą veiklą.

#### **15 straipsnis. Naudojimo projektas**

1. Naudoti žemės gelmių išteklius ir ertmes galima tik pagal naudojimo projektą, suderintą su apskrities valdytoju ir patvirtintą Aplinkos apsaugos ministerijoje.

2. Naudojimo projekte turi būti numatytos:

žemės rekultivavimo ir būtinos kitų aplinkos elementų atkūrimo priemonės;

žemės gelmių išteklių, likusių telkinyje, apsaugos nuo išsekimo ir kokybės blogėjimo priemonės, kai laikinai ar visiškai nutraukiamas telkinio naudojimas.

Naudotojas privalo per pirmuosius penkerius žemės gelmių išteklių ar ertmių naudojimo metus sukaupti lėšų, reikalingų šio straipsnio antrojoje dalyje numatytoms priemonėms įgyvendinti, ir garantuoti jų panaudojimą tiems tikslams.

#### **16 straipsnis. Žemės gelmių išteklių naudojimo sąlygos**

1. Žemės gelmių išteklius galima naudoti tik juos išžvalgius ir įvertinus jų gavybos poveikį aplinkai.

Išžvalgytus išteklius tvirtina Lietuvos geologijos tarnyba jos nustatyta tvarka.

2. Žemės gelmių ištekliai turi būti naudojami kompleksiskai arba apsaugant nenaudojamus žemės gelmių išteklius, esančius tame pačiame telkinyje arba jo įtakos zonoje.

3. Žemės gelmių ištekliai turi būti naudojami racionaliai ir tik tiems tikslams, kurie nurodyti leidime.

4. Žemės gelmių išteklių išgavimo, pardavimo ar eksporto kiekiai, kuriuos gali nustatyti Lietuvos Respublikos Vyriausybė ar kitos valstybinės institucijos, turi būti numatyti naudojimo sutartyje.

5. Naudojant telkinį būtina stebėti išteklių būklę, prognozuoti jų kiekio ir kokybės kitimą bei gavybos poveikį aplinkai, tvarkyti išgaunamų ir liekančių telkinyje išteklių apskaitą.

Naudojant žemės gelmių ertmes būtina stebėti jų būklę ir naudojimo poveikį aplinkai.

Stebėjimų duomenys turi būti teikiami Aplinkos apsaugos ministerijai ir Lietuvos geologijos tarnybai jų nustatyta tvarka. Stebėjimo ir prognozavimo būdai ir apimtys, apskaitos tikslumas ir dažnumas turi būti numatyti naudojimo projekte ir atliekami naudotojo lėšomis.

6. Žemės gelmių naudotojai, aptikę mokslui ir kultūrai reikšmingų geologinių, archeologinių ir kitų objektų, turi pranešti apie tai atitinkamoms valstybės institucijoms ir sustabdyti atitinkamame sklype darbus, jeigu jų tęsimas gali pakenkti tiems objektams.

#### **17 straipsnis. Žemės sklypo skyrimas**

Žemės sklypas, reikalingas žemės gelmių ištekliams ar ertmėms naudoti, paimamas, suteikiamas naudoti ar išnuomojamas Lietuvos Respublikos žemės įstatymo, kitų įstatymų, Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyta tvarka.

#### **18 straipsnis. Leidimo naudoti žemės gelmių išteklius ar ertmes galiojimo pabaiga**

Leidimas naudoti žemės gelmių išteklius nustoja galiojės, kai:

- 1) baigiasi numatytas leidimo galiojimo terminas;
- 2) išsenka naudojimo objektas.

#### **19 straipsnis. Leidimo naudoti žemės gelmių išteklius ar ertmes atšaukimas**

1. Leidimas naudoti žemės gelmių išteklius atšaukiamas, jei naudojimo sutartį sudarančios šalys nesutaria dėl sutarties sąlygų.

2. Leidimas naudoti žemės gelmių išteklius gali būti atšauktas, jei naudotojas:

pažeidžia naudojimo sutartyje ar naudojimo projekte numatytus reikalavimus ar darbų atlikimo terminus ir pažeidimų nepašalina naudojimo sutartyje nustatytu laiku;

pažeidžia aplinkos apsaugos ir darbų saugos reikalavimus;

pažeidžia Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų norminių aktų reikalavimus.

Leidimą nurodytais atvejais atšaukia jį išdavusi valstybės institucija Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyta tvarka.

3. Leidimą naudoti žemės gelmių išteklius ar ertmes gali atšaukti Lietuvos Respublikos Vyriausybė dėl valstybės interesų. Šiuo atveju naudotojui turi būti atlyginti nuostoliai, kuriuos

įvertina Lietuvos Respublikos Vyriausybės įgaliota valstybės institucija Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyta tvarka.

## **V SKIRSNIS. ŽEMĖS GELMIŲ APSAUGA**

### **20 straipsnis. Žemės gelmių apsaugos priemonės**

Kad būtų apsaugotos žemės gėlmės, ūkinė veikla reguliuojama Aplinkos apsaugos įstatymo nustatyta tvarka šiomis svarbiausiomis priemonėmis:

- atliekamas teritorijų planavimas ir projektavimas;
- numatomas ūkinės veiklos poveikis ir ekstremalių įvykių pasekmės žemės gelmių būklei;
- sistemiškai tirama ir stebima žemės gelmių būklė;
- steigiamos saugomos teritorijos.

### **21 straipsnis. Teritorijų planavimas ir projektavimas**

1. Teritorijų planavimas ir projektavimas turi būti atliekami atsižvelgiant į teritorijų žemės gelmių sandarą ir jų išteklius, numatant ūkinės veiklos poveikį žemės gelmių būklei, jų ištekliams ir vertingosioms savybėms.

2. Bendrieji valstybės ir apskričių planai, prieš juos tvirtinant, turi būti suderinti Aplinkos apsaugos ministerijoje ir Lietuvos geologijos tarnyboje, kurios gali atlikti projektų žinybinę arba pasiūlyti atlikti valstybinę ekologinę ekspertizę ir numatyti atskirų objektų projektų ekspertizę tų planų vykdymo metu.

3. Nenaudojami žemės gelmių ištekliai turi būti apsaugoti nuo veiksmų, bloginančių jų kokybę, gavybos sąlygas, nuo teritorijos užstatymo ar kitų veiksmų, trukdančių žemės išteklius naudoti ateityje.

### **22 straipsnis. Žemės gelmių būklės stebėjimas (monitoringas)**

1. Žemės gelmių būklė turi būti sistemingai stebima visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje, intensyvios geologinių procesų veiklos ir jų keliamų pavojų zonose, didesnės antropogeninės apkrovos plotuose ir atskirų ūkinės veiklos objektų aplinkoje.

2. Žemės gelmių būklės valstybinį monitoringą Lietuvos Respublikos teritorijoje, kaip bendros ekologinio monitoringo sistemos dalį, organizuoja Lietuvos geologijos tarnyba Aplinkos apsaugos įstatymo nustatyta tvarka.

3. Draudžiama naikinti ir gadinti gręžinius, geologinius ir geodezinius ženklus ir kitus įrenginius, skirtus žemės gelmių būklei stebėti, bei trukdyti juos naudoti tyrimams, taip pat gadinti telkinius ir jų apsaugos zonas žyminčius reperius ir markšeiderinius ženklus.

### **23 straipsnis. Žemės gelmių apsauga ir naudojimas saugomose teritorijose**

Saugomose teritorijose turi būti užtikrinta ir žemės gelmių bei jų vertingųjų savybių apsauga, remiantis Aplinkos apsaugos, Miškų, Saugomų teritorijų, Žemės įstatymais ir kitais norminiais aktais.

## **VI SKIRSNIS. DUOMENYS APIE ŽEMĖS GELMES**

### **24 straipsnis. Privalomas duomenų apie žemės gelmes teikimas**

1. Ministerijos, departamentai, kitos valstybinės institucijos, savivaldybės, mokslo ir mokymo įstaigos, kiti juridiniai ir fiziniai asmenys turi teikti Lietuvos geologijos tarnybai duomenis apie

žemės gelmes, gautus jų atliekamų tiesioginių ir distancinių žemės gelmių tyrimų ir jų išteklių naudojimo metu, nesvarbu, kieno lėšomis tie darbai atlikti, taip pat žinias apie netiesioginius tyrimus, jeigu jie atlikti valstybės lėšomis. Lietuvos geologijos tarnyba nustato šių duomenų ir žinių pateikimo tvarką ir formą. Duomenys teikiami nemokamai.

2. Reorganizuojant ar likviduojant įmones, besiverčiančias žemės gelmių tyrimu ar jų išteklių naudojimu, taip pat keičiantis jų savininkui, joms priklausančių duomenų apie žemės gelmes tolesnis naudojimas ar naikinimas turi būti suderintas su Lietuvos geologijos tarnyba.

## **25 straipsnis. Valstybinė geologijos informacijos sistema**

1. Valstybės nuosavybe esantys duomenys apie žemės gelmes yra valstybės turtas. Jie sudaro bendrą valstybinę geologijos informacijos sistemą, kurios atskiros dalys gali būti ir kitų valstybinių informacijos sistemų sudėtinės dalys.

2. Valstybinę geologijos informacijos sistemą, kaip valstybės nuosavybę, kuria, saugo ir valdo Lietuvos geologijos tarnyba.

3. Telkiniai, prognoziniai plotai ir juose esantys ištekliai registruojami Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyta tvarka Valstybiniame žemės gelmių išteklių kadastre, kurio tvarkytoja yra Lietuvos geologijos tarnyba.

## **26 straipsnis. Duomenų apie žemės gelmes naudojimas**

1. Duomenimis apie žemės gelmes laisvai naudojasi fiziniai ir juridiniai asmenys, kurių lėšomis tie duomenys yra gauti, išskyrus apribojimus, nustatytus Lietuvos Respublikos įstatymuose ir šiame skyriuje.

2. Duomenis, gautus valstybės lėšomis, Lietuvos geologijos tarnyba naudoja kaip valstybės nuosavybę, išlaikydama juos gavusių asmenų autorystės teisę kūriniams, kurie laikomi autorinės teisės dalykais pagal Lietuvos Respublikos civilinį kodeksą.

3. Duomenis, gautus fizinių ir juridinių asmenų (ne valstybės) lėšomis, Lietuvos geologijos tarnyba be juos gavusių asmenų leidimo gali naudoti tik tarnybinėms reikmėms (jos valstybinio reguliavimo funkcijoms vykdyti), negali jų skelbti ar perduoti kitiems asmenims, išskyrus valstybės institucijas, jeigu jos reikalauja.

Šie duomenų naudojimo apribojimai galioja penkerius metus nuo jų gavimo arba dvejus metus nuo leidimo atlikti darbus galiojimo pabaigos, atsižvelgiant į tai, koks terminas yra ankstesnis.

Pasibaigus šiam terminui, duomenys naudojami šio straipsnio antrojoje dalyje nustatyta tvarka.

4. Jeigu leidimas tirti žemės gelmes ar naudoti žemės gelmių išteklius ir ertmes atšaukiamas 10 ir 19 straipsnyje numatytais atvejais, duomenys iš karto tampa valstybės nuosavybe ir naudojami, kaip numatyta šio straipsnio antrojoje dalyje.

5. Valstybinės geologijos informacijos sistemos duomenys turi būti prieinami Lietuvos Respublikos fiziniams ir juridiniams asmenims, išskyrus apribojimus, nustatytus šio straipsnio trečiojoje dalyje. Duomenų apie žemės gelmių išteklius naudojimas gali būti apribotas dėl valstybės interesų. Valstybinės geologijos informacijos sistemos naudojimo tvarką nustato Lietuvos geologijos tarnyba.

6. Fiziniai ir juridiniai asmenys negali pardavinėti duomenų, gautų iš valstybinės geologijos informacijos sistemos.

7. Lietuvos Respublikos Vyriausybė gali riboti duomenų apie žemės gelmių išteklius skelbimą, platinimą, perdavimą trečiosioms šalims ar išvežimą iš Lietuvos Respublikos, nesvarbu, kieno lėšomis ir kada jie gauti, jeigu to reikia valstybės interesams.

8. Geologinės kolekcijos, geologijos muziejų eksponatai, gręžinių kernas ar jo mėginiai gali būti išvežti iš Lietuvos Respublikos tik su Lietuvos geologijos tarnybos leidimu, išduotu Lietuvos

Respublikos Vyriausybės nustatyta tvarka.

## **VII SKIRSNIS.**

### **ATSAKOMYBĖ UŽ ŽEMĖS GELMIŲ ĮSTATYMO PAŽEIDIMĄ IR GINČŲ SPRENDIMAS**

#### **27 straipsnis. Atsakomybė už Žemės gelmių įstatymo pažeidimą**

Juridiniai ir fiziniai asmenys, pažeidę Lietuvos Respublikos žemės gelmių įstatymą, traukiami drausminėn, administracinėn, materialinėn ir baudžiamojon atsakomybėn pagal Lietuvos Respublikos įstatymus.

#### **28 straipsnis. Ieškiniai dėl neteisėta veikla padarytos žalos**

1. Žala, padaryta valstybei, savivaldybėms, fiziniams ar juridiniams asmenims neteisėtais veiksmais naudojant žemės gelmes, kai dėl to sumažėja jų ištekliai ar pablogėja jų naudojimo sąlygos, pasikeičia vertingosios savybės arba pasikeičia kiti aplinkos elementai, turi būti atlyginta.

2. Pareikšti ieškinius dėl neteisėta veikla naudojant žemės gelmes padarytos žalos atlyginimo turi teisę:

juridiniai ir fiziniai asmenys, kurių turtui ar kitiems interesams padaryta žala;

savivaldybės, kai žala padaryta jų valdomose teritorijose arba jų gyventojams;

Aplinkos apsaugos ministerija, kai žala padaryta aplinkai, gamtos ištekliais ir kitais atvejais pagal savo kompetenciją;

Lietuvos geologijos tarnyba, kai žala padaryta dėl žemės gelmių tyrimo ir duomenų apie žemės gelmes pateikimo ar naudojimo tvarkos pažeidimo ir kitais atvejais, pagal jos kompetenciją;

kitos Lietuvos Respublikos valstybės institucijos pagal jų kompetenciją;

Lietuvos Respublikos Vyriausybė, jeigu žala neteisėtais veiksmais naudojant žemės gelmes Lietuvos Respublikoje padaryta kitoms valstybėms ir dėl to pareikšti tų valstybių ieškiniai.

#### **29 straipsnis. Ginčų sprendimas**

Ginčus žemės gelmių tyrimo, naudojimo ir apsaugos klausimais sprendžia teismai civilinio proceso tvarka.

## **VIII SKIRSNIS.**

### **TARPTAUTINIAI SANTYKIAI**

#### **30 straipsnis. Poveikis kitų valstybių aplinkai**

Žemės gelmių naudojimas ir kita ūkinė veikla Lietuvos Respublikoje negali turėti neigiamo poveikio kitų valstybių aplinkos ir jų žemės gelmių būklei ir tuo būdu daryti žalą jų gyventojams.

#### **31 straipsnis. Tarptautinis bendradarbiavimas**

Lietuvos Respublikos Vyriausybė turi rūpintis, kad žemės gelmių naudojimas ir kita ūkinė veikla kaimyninėse valstybėse neturėtų neigiamos įtakos Lietuvos Respublikos aplinkos būklei, žemės gelmių vertingosioms savybėms ir ištekliais, nedarytų žalos gyventojams. To siekiama tarptautinėse sutartyse dėl ūkinės veiklos ir žemės gelmių naudojimo reguliavimo pasienio teritorijose, keičiantis duomenimis apie žemės gelmių būklę, skatinant bendradarbiauti tiriant žemės gelmes ir kitais būdais.

#### **32 straipsnis. Tarptautinės sutartys**

Jei Lietuvos Respublikos tarptautinėse sutartyse nustatytos kitokios taisyklės negu išdėstytos šiame įstatyme, tai taikomos tarptautinės sutarties taisyklės, jeigu jos neprieštarauja Lietuvos

Respublikos Konstitucijai.

**IX SKIRSNIS.  
BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS**

**33 straipsnis**

Lietuvos Respublikos žemės gelmių kodeksą (Žin., 1976, Nr. 17-133, Nr. 24-218; 1980, Nr. 3-30; 1983, Nr. 21-223; 1984, Nr. 34-391; 1987, Nr. 36-429) pripažinti netekusiu galios.

*Skelbiu šį Lietuvos Respublikos Seimo priimtą įstatymą.*

RESPUBLIKOS PREZIDENTAS

ALGIRDAS BRAZAUSKAS